

OMUL CONTEMPORAN SI VIITORUL.

Nr.: 98. *Sunt ușor de urmărit*

Onorați ascultători,

Dacă un istoric ar avea norocul să descopere o dragoste necunoscută a lui Napoleon, lucrul - să fim sinceri - ne-ar interesa pe toți nițel.

Când însă un alt istoric vine și profetizează, cum s'a și întâmplat, că pe la anul 2200 Europa va fi cucerită, sau în orice caz, grav amenințată, de invazia raselor galbene, în frunte cu Japonia, lucrul ne lasă nepăsători. Ce avem noi cu anul 2200? Ne interesează orice, urmărим cu placere orice, călătorim oriunde. Dar/anul 2200!.. Cine știe ce are să mai fie și atunci?

Așa e omul de azi: unul care nu se sinchisește de viitor; unul care nu crede în viitor. N'au fost oameni cari n'au crezut în trecut? Grecii antici, de pildă, nu se sinchiseau nici măcar atât de trecutul lor.

Imbrăcau trecutul în mit, poleiau și schimbau după plac lucrurile, așa nu cătă, dacă ar fi stat să se întrebă nu știau nici ei ce a fest dela alții și ce au pus dela ei. N'aveau simțul istoriei, zicem noi. Sătunici, de ce n'ar exista și oameni care să aibe atâta simț istoric încât să nu le pese de viitor? Viitor - nu-i așa - are omul care visează, care năzuește, care vrea. Viitor are voitorul. Omul contemporan e obosit. Ce să mai vrea, săracul? A văzut atâtea, zice el, câte n'au văzut veacuri la un loc. S'a săturat. Au visat și au luptat destul alții. ~~Acum~~ să-l lase ceilalți în pace. Dacă s'ar sfârși lumea căm odată cu sfârșitul lui, cu atât mai bine.

Iată cum se întâmplă că a putut prinde, în vremea noastră, o întreagă literatură a sfârșitului. Sunt ani de zile de când unii istorici, ca de pildă italianul Ferrero, sau mulți alții, arată că timpurile noastre seamănă uimitor de mult cu veacul al III-lea d. Chr. și că, așa cum se sfârsește imperiul roman, se sfârsește și azi civilizația europeană. ~~Felovnăs~~ Imediat ideea aceasta, un filosof german al culturii, Oswald Spengler, a alcătuit, după cum știți, o întreagă doctrină, după care culturile ar fi ca niște ființe vii, născându-se, trăind și la un moment dat murind și ele; iar semnele morții ar fi: transformarea culturii în civilizație, adică a valorilor spirituale în bunuri materiale, transformare

ce nu e ~~x~~ nicăieri mai vădită decât în Europa decadentă de azi.

Că au dreptate? Foarte bine, să zicem că au. Dar ar fi putut primide și face epocă această literatură a sfârșitului, dacă n'ar fi existat și un sentiment al sfârșitului, în cei mai mulți dintre contemporani?

Iar acest sentiment, care nu crește din nimic decât din oboselă, care nu se sprijină pe nimic decât pe apatie, acest sentiment trebuie combătut și extirpat. Dacă și câtă dreptate au istoricii, e o chestiune, am zice, pur profesională. Să-i lăsăm pe ei între ei să-și cântăreasă argumentele și să-și verifice teoriile. Să nu le dăm însă, prin pasivitatea noastră, mai multă dreptate decât au.

Dar nu vedeti cum exagerează toti scriitorii de azi și fac pe profetii ~~sfârșitului de lume~~ ^{sfârșitului} apocalipsului? Deschideți orice ziar și aproape în fiecare zi veți găsi un spirit îngrijorat, care să exclame: Ce ne facem cu răsboiul! Dacă vine un răsboiu va fi sfârșitul civilizației! Nu e nimeni, cred, să spună că un răsboiu ar fi o binefacere. Dar chiar un sfârșit de civilizație? Chiar o dinamitare a spiritului european? Poate că e loc să fie un sfârșit al civilizației, răsboiul ar fi o împlinire a ei; o răbufnare a tot ce e putred, a tot ce e nesănătos și rău îndrumat, nespiritualizat în ea. De ce imediat sfârșit? De ce imediat dezastru final? Poate că civilizația noastră e de așa natură încât, din când în când, își crează singură câte un mic dezastru. Așa e ea, ~~eine stie~~ merge din dezastru în dezastru. Si trebuia să vie omul contemporan, cu toată incapacitatea lui de a iubi viitorul, de a dori viitorul, ca să spună că dezastrul care ni se pregătește e cel de pe urmă.

Nu trebuie să credem însă că singur omul contemporan e încercat de un asemenea sentiment al sfârșitului, - sfârșit de civilizație, sfârșit de epocă sau sfârșit de lume. La contemporan, lucrul ia o formă mai gravă fiindcă e mai rafinată ceva, ~~nu~~ există însă și alte epoci care au proclamat că lumea se sfârșește cu el. Si nimic nu e mai instructiv decât să răsfoim acum, în preajma anului 2000, cronica celor ce credeau și ~~sunt~~ lumea pe la anul 1000 ~

A fost atunci o panică devenită proverbială. Așa sperietură nu avea să mai tragă niciodată lumea. Convingerile religioase, profetiile astrologice, nesiguranțele unei societăți unde ~~nu~~ banditismul era atotstațăpânitor, ~~x~~ favoriza ^{u, totuști} convingerea că anul 1000 aduce sfârșitul lumii. Nu

era aproape nimeni să se îndoiască de aceasta. ~~Or~~ anii de-a-rândul lumea a fost aşa de sigură că vine sfârșitul, ~~încât~~ nu se mai clădea nimic, nu se mai repară nimic, nu se mai adunau averi, ~~de~~ ^{ba} mulți își împărteau bunurile, pământuri sau case, călugărimii, de teama sfârșitului care venea, mundi fine appropinquante.

Trebue să recunoaștem că sentimentul sfârșitului n'a luat, în timpurile noastre, forme chiar atât de extreme. N'am auzit de nimeni care să-și împartă averea, sub cuvânt că vine sfârșitul lucrurilor. Ba dimpotrivă, posesorii de bunuri rezistă grozav ^{azi,} când societatea vrea să-i exproprieze ~~dele~~; iar averi se întâmplă că se mai adună, pe ici pe colo, și astăzi. ~~Făci~~ vedeti, omul de azi nu are atât sentimentul sfârșitului absolut, cât greutatea începutului, indiferență față de viitor. Iar dacă are și sentimentul sfârșitului, adică dacă spune: cu noi se sfârșește o anumită civilizație, sau o anumită perioadă a istoriei, e pentru că nu vrea să aibe răspunderea zilei de mâine, nu iubește ziua de mâine. E atât de ~~comod~~ să opui ~~N-am ce face,~~ să teptă împlinirea vremurilor, ~~ca~~ ^{ca} ~~nu am să văd ce se se întâmplă.~~

Nu facem cu totii asta? ~~Teptăm~~ să vedem ce se mai întâmplă. Zicem că asta se numește curiozitate și lăudăm pe omul contemporan, adică ne lăudăm pe noi însine că ne "interesează" atât de multe. Ce om evoluat, ce om rafinat, omul de azi! Atât de știut și atât de curios de toate. Dar văți întrebat vreodată ce e în dosul acestei curiozități, ce e în dosul interesului pentru toate? E dezinteresul pentru noi, aceasta e. E plăcuteala de a ne ocupa de noi, de ceea ce suntem și putem fi, de viitorul nostru. Si atunci ne întoarcem către celelalte din afară ca și cum am avea mare lucru de învățat dela ele. Să luăm un exemplu: a învățat cineva, vreodată, cătuși de puțin, dela "vederile" cinematografice? Amintiți-vă ce sunt aceste vederi, dela începutul filmelor, vederi care răspund grozav de nesecatei noastre curiozități. Ce sunt ele? În sunetele unui vals de Strauss, o bătaie de flori la Nissa; sau, ~~în~~ ^{în} cutare general japonez trece în revistă trupele înainte ~~de~~ ^{de} îmbarcare; sau ~~de~~ ^{La Los Angeles} ~~a organizat~~ o cursă de căluți. Iată hrana și pentru curiozitatea noastră. Si noi continuăm totuși să fim curioși, ba încă facem, din exercițiul acestei curiozități, suprema satisfacție a vieții

de azi. La ce aspirăm, cei mai mulți dintre noi, decât să avem mijloace materiale cât mai multe, spre a călători, a vedea locuri felurite, a ~~șun~~ cunoaște oameni de tot soiul, ca să exclamăm, până la urmă, ca scriitorul acela : Rien que la terre ! ~~Nu~~ ^{doar} iei această plecare în lume ca să cunoaștem oameni. ~~Dacă~~ Cu omul din noi ce-am făcut ? Unde l-am dus, la ce împlinire, la ce desăvârsire ?

E atât de greu să te ocupi cu adevărul de tine și de ale tale. Iar viitorul asta îți cere: căci el e al tău, e ceea ce ai pus tu în el. Bi atunci te întorci către celealte, către orice, numai de tine să nu fie vorba. Ba, ca să fie cât de puțin vorba ~~de tine~~, de isprava ta, de începutul tău, te grăbești să ~~nu~~ decretezi că astăzi nu mai are rost să vezi de tine; că a sosit sfârșitul lucrurilor. Se prăpădește civilizația și noi o să ne ocupăm de noi ! ..

Ați văzut vreodată undeva, la munte, un arbore mare căzând ? Trosnește din toate încheieturile și face pădurea să vuiască de prăbușirea sa. E un spectacol de oarecare măreteie. Iar ^{un} în asemenea spectacol trebuie să inspirat vorba rostită de un poet, o vorbă simplă, o modestă judecată de constatare, dar pe care o găsești ^{mai} plină de substanță cu cât o citez mai des. Scriitorul spunea : "căde cu troșnete. A crescut fără sgomot". Asta-i tot. Dar nu-i aşa că spune multe, o vorbă ca aceasta ? Prăbușirea lucrurilor, dezastrul, cataclismul, ce spectacole mărete, impresionante, evidente. Creșterea lor ? E spectacol delicat. Cum să nu ne placă sfârșitul, cum să nu se vorbească, în lumea de azi, de prăbușirea civilizației, de faptul că lumea veche trosnește din toate încheieturile, de vreme ce suntem aşa de obosiți, aşa de nevolnici, încât doar un spectacol de efect ne mai poate insuflare ? E atât de elementar să iubești dezastrele, să să ignorezi creșterile.

Si acum înțeleg bine de ce nu iubește omul contemporan viitorul. Viitorul înseamnă creștere tăcută. Omului de azi îi place sgomotul, infernul, orașul - poate, ^{aducă năjăru} pe care, pentrucă are anumite goluri lăuntrice de umflut.

Viitorul mai înseamnă inițiativă, răspundere. Omului de azi nu-i place răspunderea; ci, cufundată în mijlocul masselor, al colectivităților, înțelege să nu răspundă de nimic, să treacă vina asupra tuturor. In sfârșit viitorul mai înseamnă singurătate.) Căci, în fața zilei de mâine nimeni nu-ți stă alături. Esti singur înaintea propriului tău

viitor. Iar omului de azi nu-i place singurătatea. El se refugiază în trecut, unde e toată lumea, unde sunt fapte multe, unde e confortabil și plăcut. De ce să preferă grijile singurății, cari sunt grijile vietii, ale trăirii, calmului lucrurilor defuncte, seninătății de muzeu a trecutului?

Sipoate că singurătatea cuprinde și pe primele două. Cări singurătatea înseamnă și creșterea tăcută și împlinirea responsabilă. De aceea, pe orice căi ar veni, cu oricâtă atenție și-ar cerceta situația sa personală, omul de azi își dă seama că toate îl îndreaptă către singurătate, și că trebuie să se hotărască, odată, fi singur. [Se va hotărî?

Const. Noica -